YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
20 päivänä tammikuuta 1981 *

Yhdistetyissä asioissa 55/80 ja 57/80,

jonka Bundesgerichtshof on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Musik-Vertrieb membran GmbH, Hampuri (asia 55/80),

K-tel International, Frankfurt am Main (asia 57/80),

vastaan

GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte, tekijänoikeusjärjestö, Berliini,

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 30 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti J. Mertens de Wilmars, jaostojen puheenjohtajat P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart ja T. Koopmans sekä tuomarit A. O'Keeffe, G. Bosco ja A. Touffait,

julkisasiamies: J.-P. Warner,
kirjaaja: A. Van Houtte,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof on esittänyt 19.12.1979 tekemillään kahdella päätöksellä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 13.2.1980, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen perustamissopimuksen 30 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen tulkinnasta.

2 Kysymys on esitetty kahdessa asiassa, joissa vastapuolina ovat GEMA, saksalainen tekijänoikeuksien valvontajärjestö ja kaksi yritystä, jotka ovat tuoneet Saksan liittotasavaltaan suojattuja musiikkiteoksia sisältäviä äänitallenteita. Asiassa 55/80 kysymys on ollut eri maista, muun ohessa muista yhteisön jäsenvaltioista lähtöisin olevista äänilevyistä ja musiikkikaseteista. Asiassa 57/80 tuonti käsitti 100 000 äänilevyn erän, joka oli lähtöisin Yhdistyneestä kuningaskunnasta. On kiistatonta, että toisista jäsenvaltioista lähtöisin olevat äänitallenteet oli valmistettu ja niitä oli pidetty kaupan näissä jäsenvaltioissa kyseisten musiikkiteosten tekijänoikeuden haltijan suostumuksella, mutta oikeudenhaltijat olivat myöntäneet tarvittavat lisenssit vain valmistusmaan jakelua varten ja asianmukaiset korvaukset oli laskettu ainoastaan valmistusmaassa tapahtuvan jakelun perusteella.

3 GEMA on todennut, että kyseisten äänitallenteiden tuonti Saksan alueelle loukkaa tekijänoikeuksia, joiden suojaamisesta kyseisten oikeuksien haltijoiden nimissä se on vastuussa. Se katsoo näin ollen olevansa oikeutettu vaatimaan Saksan alueella liikkeeseen laskemisesta lisenssimaksujen maksamista siten, että niistä vähennetään alemmat, jo valmistusmaana olevassa jäsenvaltiossa maksetut lisenssimaksut.

4 Bundesgerichtshof on todennut, että Saksan oikeuden mukaan se, että kyseiset tekijät ovat suostuneet kappaleiden valmistamiseen musiikkiteoksistaan yhteisön toisessa jäsenvaltiossa ja niiden liikkeeseen laskemiseen kyseisessä jäsenvaltiossa sellaisen lisenssimaksun maksamista vastaan, joka lasketaan myytyjen kappaleiden määrän ja lopullisen myyntihinnan perusteella, ei estä tekijöitä niillä Saksan markkinoilla olevan yksinoikeuden nojalla vaatimasta äänitallenteiden kaupan pitämisen yhteydessä kyseisillä markkinoilla tavanomaisesti perittyjä lisenssimaksuja, jotka on laskettu myytyjen kappaleiden ja kyseisillä markkinoilla käytetyn lopullisen myyntihinnan

perusteella siten, että niistä on vähennetty valmistusmaana olevassa jäsenvaltiossa kaupan pitämisestä jo perityt lisenssimaksut.

5 Kansallinen tuomioistuin kysyy kuitenkin, onko tällainen tekijänoikeuksien käyttäminen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten mukaista. Se on saattanut asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tämän seikan selvittämiseksi.

6 Asiakirja-aineistosta käy ilmi, että GEMA on perustanut kantansa saksalaisissa tuomioistuimissa vireillä olevissa kahdessa asiassa Saksan tekijänoikeuslain (*Urheberrechtsgesetz*) 97 pykälään, jossa säädetään tekijän oikeudenloukkauksia vastaan käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista, joihin kuuluvat oikeuksien loukkaamisen lopettamista, siitä pidättäytymistä ja aiheutetun vahingon korvaamista koskevat kanteet.

7 Näin ollen kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklaa tulkittava siten, että niissä estetään sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen, jossa annetaan tekijänoikeusjärjestölle, jolla on valtuudet hallinnoida äänilevyille tai muille äänitallenteille toisissa jäsenvaltioissa tallennettujen musiikkiteosten säveltäjien tekijänoikeuksia, mahdollisuus vedota näihin oikeuksiin vaatiakseen kansallisilla markkinoilla tapahtuvan äänitallenteiden jälleenmyynnin yhteydessä, kun tekijänoikeuksien haltijat ovat itse saattaneet kyseiset äänitallenteet markkinoille tai kun ne on saatettu heidän suostumuksellaan markkinoille valmistusmaana olevassa jäsenvaltiossa, sellaisen korvauksen maksamista, joka vastaa kansallisilla markkinoilla tapahtuvasta kaupan pitämisestä tavanomaisesti perittävää lisenssimaksua vähennettynä ainoastaan valmistusmaana olevassa jäsenvaltiossa kaupan pitämisestä maksettavalla alemmalla lisenssimaksulla.

8 On korostettava ensiksi, että vaikka äänitallenteisiin sisältyy suojattuja musiikkiteoksia, ne ovat tuotteita, joihin sovelletaan perustamissopimuksessa määrättyä tavaroiden vapaan liikkuvuuden järjestelmää. Edellä esitetystä seuraa, että sellainen kansallinen lainsäädäntö, jonka soveltaminen johtaisi äänitallenteiden kaupan rajoittumiseen jäsenvaltioiden välillä, on katsottava perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitetuksi vaikutukseltaan määrällistä rajoitusta vastaavaksi toimenpiteeksi. Asia on näin, jos tällaisessa lainsäädännössä annetaan tekijänoikeusjärjestölle mahdollisuus sen tekijänoikeuksien haltijan nimissä käyttämän yksinomaisen hyödyntämisoikeuden nojalla estää toisesta jäsenvaltiosta lähtöisin olevien äänitallenteiden myynti.

9 Perustamissopimuksen 36 artiklassa määrätään kuitenkin, että mitä 30–34 artiklassa määrätään, ei estä sellaisia tuontia koskevia kieltoja ja rajoituksia, jotka ovat perusteltuja teollisoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien suojelemiseksi. Viimeksi mainittuun ilmaisuun sisältyy tekijänoikeuden antama suoja, erityisesti kun tekijänoikeutta hyödynnetään sellaisten lisenssien avulla, jotka mahdollisesti vaikuttavat suojatun kirjallisen tai taiteellisen teoksen sisältävien tavaroiden jälleenmyyntiin eri jäsenvaltioissa.

10 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön eli viimeksi asiassa 119/95, Terrapin Overseas Ltd., 22.6.1976 annetun tuomion (Kok. 1976, s. 1039) perusteella jäsenvaltion lainsäädännössä suojellun teollisoikeuden tai kaupallisen oikeuden haltija ei voi vedota kyseiseen lainsäädäntöön sellaisen tuotteen tuonnin estämiseksi, jonka kyseisen oikeuden haltija itse tai hänen suostumuksellaan joku muu on laillisesti saattanut toisen jäsenvaltion markkinoille.

11 Yhteisöjen tuomioistuimessa nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa Ranskan hallitus on katsonut, että kyseistä oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa tekijänoikeuteen, koska siihen kuuluvat muun ohessa tekijän valtuudet vaatia teoksen isyysoikeutta ja estää kyseisen teoksen kaikenlainen vääristäminen, turmeleminen tai muu muuttaminen tai mikä tahansa muu samaan teokseen kohdistuva loukkaus, joka vahingoittaa hänen kunniaansa tai mainettaan. Koska tekijänoikeuteen kuuluu näin ollen laajalle ulottuva suoja, se ei ole verrattavissa muihin teollisoikeuksiin ja kaupallisiin oikeuksiin kuten patenttiin ja tavaramerkkiin.

12 Pitää paikkansa, että tekijänoikeuksiin kuuluvat Ranskan hallituksen esittämien kaltaiset moraaliset oikeudet. Niihin kuuluu kuitenkin myös muita oikeuksia ja erityisesti oikeus suojatun teoksen levittämisen kaupalliseen hyödyntämiseen, erityisesti korvauksien maksamista vastaan annettujen lisenssien muodossa. Kansallisen tuomioistuimen esittämä kysymys koskee tekijänoikeuksiin kuuluvaa viimeksi mainittua eli taloudellista osaa, eikä perustamissopimuksen 36 artiklaa sovellettaessa ole syytä erottaa toisistaan tältä osin tekijänoikeutta ja muita teollisoikeuksia ja kaupallisia oikeuksia.

13 Tekijänoikeuden kaupallinen hyödyntäminen on tulolähde oikeudenhaltijalle, mutta se on samalla myös tapa, jolla oikeudenhaltija, hänen nimissään toimivat tekijänoikeusjärjestöt ja lisenssien haltijat voivat valvoa teoksen kappaleiden levittämistä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tekijänoikeuksien kaupallisesta hyödyntämisestä aiheutuu samoja ongelmia kuin muiden teollisoikeuksien tai kaupallisten oikeuksien hyödyntämisestä.

14 Belgian ja Italian hallitusten yhteisöjen tuomioistuimessa esittämää väitettä, jonka mukaan sen vuoksi, ettei jäsenvaltioiden säännöksiä ole tältä osin yhdenmukaistettu, tekijänoikeuslainsäädännön alueellisuuden periaate menee aina yhteismarkkinoilla sovellettavan tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteen edelle, ei voida hyväksyä. Perustamissopimuksen olennaista päämäärää eli kansallisten markkinoiden sulauttamista yhtenäismarkkinoiksi ei voitaisi saavuttaa, jos jäsenvaltioiden kansalaisilla olisi mahdollisuus jäsenvaltioiden eri oikeusjärjestelmien nojalla eristää markkinat ja rajoittaa peitellysti jäsenvaltioiden välistä kauppaa.

15 Edellä esitetystä seuraa, ettei tekijänoikeuden haltija tai lisenssinhaltija eikä oikeudenhaltijan tai lisenssinhaltijan nimissä toimiva tekijänoikeusjärjestö voi vedota tekijänoikeuden suomaan yksinomaiseen hyödyntämisoikeuteen estääkseen tai rajoittaakseen sellaisten äänitallenteiden tuontia, jotka oikeudenhaltija itse tai hänen suostumuksellaan joku muu on laillisesti saattanut toisen jäsenvaltion markkinoille.

16 GEMA on väittänyt, ettei tällainen perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan tulkinta ole riittävä kansallisen tuomioistuimen kohtaaman ongelman ratkaisemiseksi, koska GEMAn saksalaisissa tuomioistuimissa esittämässä kanteessa ei ole kysymys riidanalaisten äänilevyjen ja musiikkikasettien levittämisen kieltämisestä tai rajoittamisesta Saksan alueella, vaan kyseisten äänitallenteiden jälleenmyynnistä maksettujen korvausten yhdenmukaisuudesta Saksan markkinoilla. Tallennetun musiikkiteoksen tekijänoikeuden haltijalla on oikeutettu intressi nauttia henkisen tai taiteellisen työpanoksensa hedelmistä riippumatta siitä, miten paljon hänen teostaan myydään. Näin ollen hän ei voi menettää oikeuttaan vaatia vastaavia korvauksia kuin siinä maassa on maksettu, jossa tuotetta on pidetty kaupan.

17 Ensiksi on otettava huomioon, että kansallisen tuomioistuimen esittämä kysymys koskee tekijänoikeuden loukkauksen oikeudellisia seuraamuksia. Koska GEMA on vaatinut sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla tästä loukkauksesta aiheutuneen vahingon korvaamista, ei ole tarpeen tietää, lasketaanko sen vaatima korvaussumma kansallisilla markkinoilla tapahtuneesta myynnistä maksettavien korvausten ja valmistusmaassa maksettavien korvausten välisen eron perusteella vai muulla tavoin. Itse asiassa GEMAn vaatimukset perustuvat joka tapauksessa tekijänoikeuden haltijan yksinomaiseen hyödyntämisoikeuteen, jonka nojalla tekijänoikeuden haltija voi kieltää tai rajoittaa suojatun musiikkiteoksen sisältävien tuotteiden vapaata liikkuvuutta.

18 Tämän jälkeen on otettava huomioon, ettei missään kansallisen lainsäädännön säännöksessä voida sallia tekijänoikeusjärjestön, jolla on jäsenvaltion alueella valvonnan tosiasiallinen monopoli, oikeutta periä maksua sellaisesta toisesta jäsenvaltiosta tuoduista tuotteista, jossa tekijänoikeuksien haltija itse tai hänen suostumuksellaan on saattanut tuotteet markkinoille, ja siten eristää markkinat yhteismarkkinoiden sisällä. Esitetyn kaltaisesta käytännöstä seuraisi, että yksityinen yritys voisi asettaa yhteismarkkinoilla jo markkinoille saatetuille äänitallenteille tuontimaksun sillä perusteella, että ne ylittävät jäsenvaltioiden välisen rajan, mikä lisäisi kansallisten markkinoiden eristyneisyyttä, joka perustamissopimuksessa halutaan poistaa.

19 Edellä esitetystä seuraa, että GEMAn väite on hylättävä, koska se on ristiriidassa yhteismarkkinoiden toimivuuden ja perustamissopimuksen tavoitteiden kanssa.

20 GEMA ja Belgian hallitus ovat korostaneet yhteisöjen tuomioistuimessa, että äänitallenteiden vapaan liikkuvuuden järjestelmää ei kuitenkaan voida hyväksyä Yhdistyneessä kuningaskunnassa valmistettujen äänitteiden osalta, sillä Yhdistyneen kuningaskunnan tekijänoikeuslain (*Copyright Act*) 8 pykälän säännöksillä perustetaan alennetun korvauksen maksamista vastaan saatava lakisääteinen pakkolisenssi, ja koska tällaisen lakisääteisen lisenssin ulottaminen muihin maihin on ristiriidassa kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen kanssa.

21 Edellä mainitussa 8 pykälässä säädetään pääasiallisesti, että musiikkiteoksen säveltäjän tekijänoikeutta ei loukata valmistamalla tästä teoksesta äänitallenne, jos teoksesta on jo valmistettu Yhdistyneessä kuningaskunnassa äänitallenne siinä tarkoituksessa, että tekijä itse tai hänen suostumuksellaan joku muu saattaisi sen markkinoille, ja jos valmistaja lisäksi ilmoittaa tekijänoikeuden haltijalle aikomuksestaan tallentaa teos myyntiä varten ja maksaa haltijalle äänitallenteen lopullisesta myyntihinnasta lasketun 6,25 prosentin lisenssimaksuun.

22 Asiakirja-aineistosta käy ilmi, että kyseisestä järjestelmästä seuraa käytännössä, että lisenssimaksu äänitallenteiden valmistamisesta on 6,25 prosenttia lopullisesta myyntihinnasta laskettuna, kun yksikään lisenssinsaaja ei ole halukas suostumaan korkeampaan prosenttiin. Koska sopimuslisenssit näin ollen sovitaan 6,25 prosentin määräisiksi, Ison-Britannian lainsäädännön vaikutuksesta tekijänoikeuden haltijan korvauksille asetetaan katto.

23 Kun tekijänoikeusjärjestö, jolla on yksinomainen hyödyntämisoikeus haltijan nimissä, vaatii maksetun 6,25 prosentin ja sisämarkkinoilla sovelletun maksun eroa, se pyrkii itse asiassa neutralisoimaan Yhdistyneen kuningaskunnan oloista johtuvat hintaerot ja sillä tavoin poistamaan yhteismarkkinoiden perustamisesta äänitallenteiden tuojille koituvan taloudellisen hyödyn.

24 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut toisessa yhteydessä, asiassa 15/74, Centrafarm ja De Peijper vastaan Sterling Drug, 31.10.1974 antamassaan tuomiossa (Kok. 1974, s. 1147), ei kansallisten lainsäädäntöjen välisellä erolla, joka on omiaan vääristämään jäsenvaltioiden välistä kilpailua, voida perustella sitä, että jäsenvaltio antaa oikeudellista suojaa yksityisen toimielimen sellaiselle käytännölle, joka on ristiriidassa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien oikeussääntöjen kanssa.

25 Lisäksi on otettava huomioon, että yhteismarkkinoilla, joille on ominaista tavaroiden vapaa liikkuvuus ja palvelujen tarjoamisen vapaus, tekijä voi, joko suoraan tai kustantajansa välityksellä, valita vapaasti mistä tahansa jäsenvaltiosta paikan, jossa laskee teoksensa liikkeeseen. Hän voi tehdä valintansa omien intressiensä mukaan, ja valintaan vaikuttavat kysymyksessä olevassa jäsenvaltiossa taattu korvaustaso, mutta myös muut sellaiset tekijät kuin esimerkiksi teoksen levittämismahdollisuudet ja markkinointikeinot, jotka lisäksi ovat lisääntyneet yhteisössä tavaroiden vapaan liikkuvuuden ansiosta. Näin ollen tekijänoikeusjärjestö ei voi vaatia toiseen jäsenvaltioon suuntautuvalta tuonnilta lisäkorvauksen maksamista eri jäsenvaltiossa maksettavien eritasoisten korvausten johdosta.

26 Näin ollen tekijänoikeuksien kaupallista hyödyntämistä koskevien kansallisten sääntöjen yhdenmukaistamisen puuttumisen vuoksi olemassa olevia eroja ei saa käyttää estämään tavaroiden vapaata liikkuvuutta yhteismarkkinoilla.

27 Näin ollen Bundesgerichtshofin esittämään kysymykseen on vastattava, että perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklaa on tulkittava siten, että niissä estetään sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen, jossa annetaan tekijänoikeusjärjestölle, jolla on valtuudet käyttää äänilevyille tai muille äänitallenteille toisessa jäsenvaltiossa tallennettujen musiikkiteosten säveltäjien tekijänoikeuksia, mahdollisuus vedota näihin oikeuksiin vaatiakseen kansallisilla markkinoilla tapahtuvan äänitallenteiden levittämisen yhteydessä sellaisen korvauksen maksamista, joka vastaa kansallisilla markkinoilla tapahtuvasta levittämisestä tavanomaisesti perittävää lisenssimaksua vähennettynä valmistusmaana olevassa jäsenvaltiossa maksetulla alemmalla lisenssimaksulla, kun

tekijänoikeuksien haltijat tai heidän suostumuksellaan joku muu on saattanut kyseiset äänitallenteet markkinoille tässä toisessa jäsenvaltiossa.

Oikeudenkäyntikulut

Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Belgian kuningaskunnan hallitukselle, Italian tasavallan hallitukselle, Ranskan tasavallan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 19.12.1979 tekemillään kahdella päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklaa on tulkittava siten, että niissä estetään sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen, jossa annetaan tekijänoikeusjärjestölle, jolla on valtuudet käyttää äänilevyille tai muille äänitallenteille toisessa jäsenvaltiossa tallennettujen musiikkiteosten säveltäjien tekijänoikeuksia, mahdollisuus vedota näihin oikeuksiin vaatiakseen kansallisilla markkinoilla tapahtuvan äänitallenteiden levittämisen yhteydessä sellaisen korvauksen maksamista, joka vastaa kansallisilla markkinoilla tapahtuvasta levittämisestä tavanomaisesti perittävää lisenssimaksua vähennettynä valmistusmaana olevassa jäsenvaltiossa maksetulla alemmalla lisenssimaksulla, kun tekijänoikeuksien haltijat tai heidän suostumuksellaan joku muu on saattanut kyseiset äänitallenteet markkinoille tässä toisessa jäsenvaltiossa.

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart

Koopmans O'Keeffe Bosco Touffait

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä tammikuuta 1981.

A. Van Houtte
kirjaaja

J. Mertens de Wilmars
presidentti